

Просторові образи роману «Майстер корабля»

До просторових образів у зображенні Голлівуду в романі «Майстер корабля» залучено **образ Республіки (власне України), образ Моря (Чорного моря), образ великого розвиненого Міста (Одеси 20-30-х рр.)**, у якому живуть і творять персонажі, якими репрезентовано в романі одеське кіномистецтво кінця 20-х рр. XX ст..

Погляд Яновського на свою Республіку (Україну), неординарний, він не бажає її бачити такою, якою її завжди зображували: багатостраждальною, плундрованою сусідніми державами, запряженою у ярмо, самотньою та невизнаною ніким, навіть, власними дітьми. Устами То-Ма-Ки Яновський говорить: «Ти, може, думаєш завше одягати наших людей у драні свитки й вишивані сорочки? Страждання, злидні, соловейко й постійні мандри зі своєї землі - на землі інші, в каторгу, в ярмо, в перевертні? Ти думаєш, що ми не можемо підняти якір свого корабля й поставити паруси?». Саме ці рядки роману, говорять про те, що образ корабля, який будують герої твору і є тим образом нової сильної держави, яка зможе підняти свій якір і вийти у відкрите море, у довгу та небезпечну подорож, яка обов'язково увінчається успіхом. Автор вірить, що народ український сильний духом, він здатен на великі діла, йому під силу заспівати веселої пісні, оновити свій дух та збудувати сильну багату державу, корабель, якому не будуть страшні ні шторми, ні ворожі кораблі, ні інші напасти, які можуть чекати у неосяжному, непередбачуваному та глибокому морі нового життя.

У «Майстрі корабля» Юрій Яновський образ міста подає синхронно з образами моря та образом кінофабрики. Цей образний синтез використовується автором для того, щоб підкреслити семантичний та символічний зміст цих поєднаних між собою компонентів. Для героїв твору, як і для Яновського, Одеса - це місце, де «доля судила стати щільно до виробництва кінокартин», це місце, де протікала їхня молодість, і в той же час, це місце, де народжувався кінематограф України, це молодість та екзотика, це місце, де буває краса та життя. Своєрідним романтичним образом молодості, непокори, жадою до життя, випробувань та краси є море. Мариністичні описи органічно вплітаються в описи міста, у розповіді та роздуми героїв про життя людини: «Море підкидало хвилі. Біля моря ми почували себе сильнішими. Далеке Місто тонуло в тумані наступаючого вечора. Тільки мол закружлявся з одного й іншого боку, перед нами море, а позаду – спокійна смуга води гавані» [22, с. 47].

Яновський не називає безпосередньо міста, але реальні топоніми, які фігурують у романі є його прикметами. Так, герої відзначають архітектурні пам'ятки Одеси, її вулиці, порт («Мене приваблював порт. В його порожнечі й пустельному вигляді я бачив мовчазне змагання двох світів. Нас і не нас» [22, с. 14]), Театр опери та балету («Зала першого в Республіці оперового театру вся в червоному оксамиті» [22, с. 17]), Потьомкінські сходи, Приморський бульвар, який біля них знаходиться та пам'ятник Дюку де Рішельє («Біля пам'ятника французькому герцогові стеляться вниз широкі східці» [22, с. 42]).

Отже, окрім зовнішнього образу міста Юрій Яновський у романі подає його внутрішній образ, його адміністративно-республіканське значення (центр українського кінематографа), його дух, який інтуїтивно можна відчутти через зовнішні описи та характеристику його мешканців.

У романі «Майстер корабля» автор подає паралельно два нетипових для української літератури образи – моря та Одеської кінофабрики як центру українського кінематографа. Саме це викликало у радянських критиків відчуття відірваності письменника від життя та думку про неприналежність роману до «пролетарської літератури».

Образи-символи роману «Майстер корабля»

Корабель та майстер корабля є образами-символами цього роману. Яновський не випадково акцентує увагу читача на тому, з якою старанністю та майстерністю будується цей корабель, з якою увагою добирається матеріал, з якого мають виготовлятися його частини (кіль, щогли, шпанти, мачти, палубні дошки та сволоки). Будівництво корабля очолює Професор, людина надзвичайно розумна та мудра. В певний момент він питає молодого То-Ма-Ки: «Чи маєте ви самі всю ту енергію й завзяття, упертість і хоробрість, що ви їх збуджуєте в інших?». Саме це питання Яновський адресує новому молодому поколінню, яке запалене ідеями революцій, реформаций, національного відродження та незалежності, але залишається неспроможним до наполегливої праці та до дій, якими мають супроводжуватися ці ідеї. У романі такою дією і є будівництво **корабля, який є образом-символом нової Держави.** В будівництві корабля беруть участь кіномитці, які прагнуть своїм майбутнім фільмом пробудити вірність і любов до Батьківщини. Цей образ у своїй суті є утопічним та романтичним. Можливо, саме цим можна пояснити те, що корабель побудований для кінозйомок фільму не виходить у свою першу подорож, фільм не знімають. Читач чекає іншої розв'язки роману, що була б логічною відповідно до розвитку сюжетних ліній кіносценарію і будівництва корабля. Яновський робить це навмисне, тим самим покладаючи надії на молоде покоління, яке здатне діяти, яке готове стати за штурвал збудованого корабля і вести його у відкрите море до нових невідомих обріїв щасливого майбутнього.

У своїх спогадах про Яновського Іта Пензо говорить: «Більш за все на світі він любив Україну». Він справді любив країну, але, можливо, його віра в народ була хиткою, він боявся, що народ ще не готовий стати за штурвал збудованого корабля. Очевидно, саме тому корабель так і не вирушає в подорож, залишаючись чекати в порту нових часів.

Важливим є те, як зображує майбутнє (70-ті рр. XX ст.) Яновський: «Я бачу, як повиростали заводи і фабрики. Розмножилися дороги. Вода ріки віддає свої мільйони сил. Коло плугів працює веселий народ. Сонце смажить радісні обличчя. Армії дітей пишуть по садках, голосять, співають, сьорбають носятами, плачуть, сміються, жують землю і поїдають трави» [22, с. 160]. Це картина щасливого радянського майбутнього, що нав'язувалося радянською владою. Але автор не обмовляється й словом про те, що корабель вийшов у плавання... Отже, автор вірить, що все ще попереду, адже автор синів героя-оповідача наділяє такими професіями: письменник і пілот – мистецтво і науково-технічний прогрес, що об'єднані однією спільною ідеєю, прагненням неба, нових висот, емоційного підйому та вдосконалення.

На **образ-символ майстра корабля** скорельовано образ «фігури, що стоїть під бугшпритом. Вона веде корабель, оберігає його від рифів і заспокоює хвилі». За В.Є. Панченком майстер корабля – це «веселий народ, який творить свою Республіку». Образ майстра корабля можна тлумачити і як образ, який уособлює в собі національну культуру: саме її вираженню у романі приділено багато уваги, він є неоднозначним, і як раніше нами зазначалося викликав у літературознавців радянської доби негативну оцінку. Та все ж «феномен національної культури» як найповніше розкривається у словах-зізнанні То-Ма-Ки, про те що культура – це для нього наречена, для якої він ладен «бути у першій лаві бійців за її розквітання». І справді, у цих словах і криється те виправдання, з яким Яновський звертається

до радянської влади, під чиїм суровим поглядом доводилося боротися за цю культуру. Або ж, можливо, до влади, з якою він ставав у двобій за культуру нації?

Таким чином, функцію символічного навантаження у романі виконують образи майстра корабля та, власне, корабель. У романі корабель— це держава, яку має будувати нове покоління, або ж яка побудована предками. Завдання ж молодого прийдешнього покоління у тому, щоб стати за штурвал збудованого корабля і вивести його у відкрите море життя. Майстер корабля є символом, який уособлює в собі «народ», який має вести свою країну, також майстром корабля можна вважати «культуру нації».